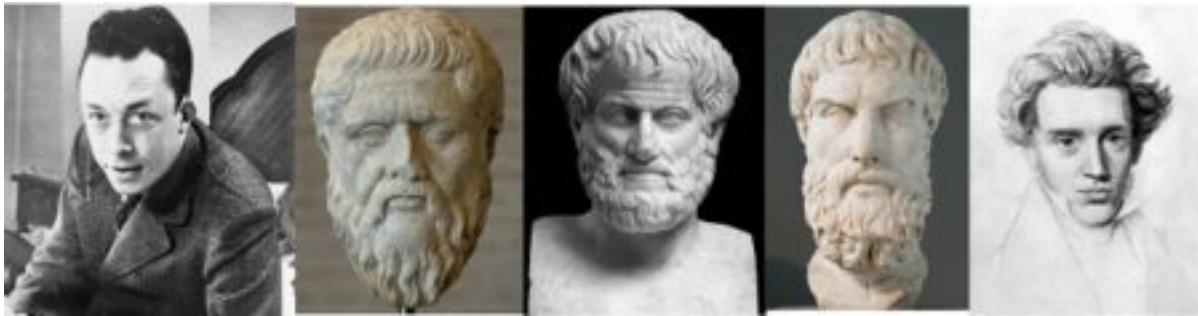
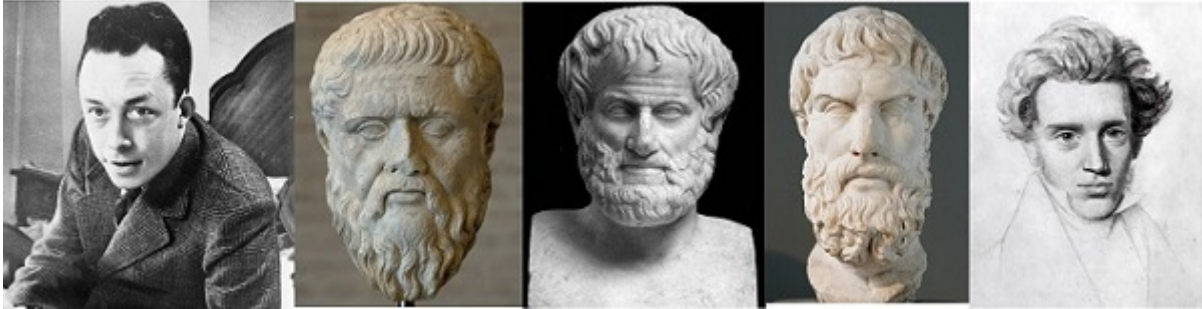

Η επανερχόμενη κρισιμότητα των καιρών, τα επαναλαμβανόμενα ερωτήματα και οι αποκρίσεις της Φιλοσοφίας

[Πολιτισμός / Δοκίμια](#)

[Νίκος Ορφανίδης, Δρ Φιλολογίας-Λογοτέχνης](#)

Από αριστερά: Καμύ, Πλάτων, Αριστοτέλης, Ηράκλειτος, Κίρκεγκωρ.

Όσα βιώνουμε εσχάτως και όσα συζητούνται και τίθενται εκ νέου ως καίρια ερωτήματα του ανθρώπου, συνάπτονται ή μας οδηγούν ευθέως στον τόπο της Φιλοσοφίας. Ερωτήματα, όπως το νόημα του υπάρχειν, τα όρια της ανθρωπίνης δυνάμεως, ο θάνατος, αλλά και η ματαιιότητα των εγκοσμίων, έρχονται και επανέρχονται εσχάτως και πάλιν. Είναι κι εκείνη η επανερχόμενη ανάγκη επαναπροσδιορισμού του βίου μας, καθώς συναντώμεθα ξανά και ξανά με το παράλογο, που ενεδρεύει και ανατρέπει τη βεβαιότητα του Ορθού λόγου με τον οποίο ζούσαμε αυταπατώμενοι. Ήδη μας μίλησε γι' αυτά δραματικώς και σπαρακτικώς ο Κίρκεγκωρ αλλά και ο Καμύ, καθώς και όλη η παράδοση της υπαρξιακής φιλοσοφίας.

Είναι ακόμα η θεματική της οικείωσης και της αλλοτρίωσης, η δυνατότητα κοινωνίας και επικοινωνίας, η μοναξιά και η μοναχικότης, ο ασκητικός πλέον βίος, μέσα από την εμπειρία του γενικότερου ομαδικού εγκλεισμού μας. Όπως κι εκείνο

το «φύσει ζών πολιτικόν», του Αριστοτέλους, που το βιώνουμε ή το κατανοούμε σαφέστερα, όντες έγκλειστοι ή και οιονεί παγιδευμένοι. Μαζί μ' αυτά η δυναμική της αγάπης, ο πλησίον, ο αρχέγονος φόβος που ανοικεί εντός μας και που τον προσπερνούσαμε άλλοτε ανυποψίαστοι. Ο Θεός και ο άνθρωπος, το άπειρον και το πεπερασμένον.

Όλα τα πιο πάνω ερωτήματα επανέρχονται εσχάτως και πάλιν και άπτονται και εφάπτονται όλων των όψεων και απόψεων του φιλοσοφείν. Έχουν να κάνουν με τη Μεταφυσική, αλλά και την Οντολογία, τη Φιλοσοφική ανθρωπολογία, την Ηθική και την Πολιτική, τη Φιλοσοφία της Οικονομίας, που την βλέπουμε να καταρρέει, τη Φιλοσοφία της Παιδείας, τη νεότερη Βιοηθική, την ανοικτή και κλειστή κοινωνία και πολιτεία, για να μιλήσουμε για την Πολιτική Φιλοσοφία και τη Φιλοσοφία των σύγχρονων κοινωνιών, κλπ.

Αυτά όλα τα ερωτήματα και ζητούμενα επαναλαμβάνονται, λοιπόν, επίμονα σήμερα, οδηγώντας εκ νέου στην αναζήτηση των αποκρίσεων τόσο της Φιλοσοφίας όσο και της Θεολογίας, προκειμένου ως άνθρωποι πεπερασμένοι να υπερβούμε όσα προσλαμβάνουμε και βιώνουμε εις το μέσον του καταγιγισμού των ειδήσεων και του αναπαραγόμενου από τα ΜΜΕ φόβου και τρόμου.

Καθώς ζούμε, πέραν των άλλων, στην εποχή της Δυτικότητας οικουμενικότητας, τα ερωτήματα και τα ζητούμενα είναι οικουμενικά. Παγκόσμια. Αφορούν τον οικουμενικό άνθρωπο. Αναφέρονται σ' αυτή τη Νέα Τάξη που μας προέκυψε, που είναι για πολλούς άλλης πλέον ποιότητας και τάξης. Ζούμε στην εποχή του τρόμου. Στην καταστροφή της φύσεως. Στην τρύπα του όζοντος. Στη ρύπανση του περιβάλλοντος. Στις κάθε λογής πανδημίες. Για να καταστούμε πλήρως ευάλωτοι και αδύναμοι εις το μέσον της παντοδυναμίας μας.

Να, λοιπόν, και πάλι τα όριά μας. Τα όρια της επιστήμης. Αλλά εξόχως και τα όρια του υπάρχειν. Όμως ο άνθρωπος είναι και παραμένει και ζει κατά τρόπον οριακόν ως ον πεπερασμένον μέσα στον κόσμο. Αυτό μας δίδαξε και η «πρώτη» Φιλοσοφία, με εκείνο το «εξ ων γαρ εστίν η γένεσις τοις ούσιν και την φθοράν εις ταύτα γίνεσθαι κατά το χρεών», που μας είπε ο Αναξίμανδρος, μιλώντας μας περί του απείρου αρχής, καθώς τα όντα παραμένουν πάντοτε πεπερασμένα. Και αυτό το πεπερασμένον μας το υπενθυμίζει εκ νέου η κρίση αυτή.

Ο άνθρωπος αισθάνεται ή νομίζει πως είναι εν τω κόσμω παντοδύναμος και σκέφτομαι εκείνο το «Πολλά τα δεινά κούδεν ανθρώπου δεινότερον πέλει» της αρχαίας τραγωδίας, όπου περιγράφεται η υποταγή και η κατανίκηση της φύσεως και ο θρίαμβος του ανθρώπου. Μόνο που ο άνθρωπος δεν μπορεί να υπερβεί τον θάνατο, όπως διαπιστώνει ο Σοφοκλής, εκφράζοντας την αρχαία φιλοσοφία και τον

διαχρονικό καημό μας.

Ο άνθρωπος κατενίκησε και υπέταξε τις δυνάμεις της φύσεως, που άλλοτε τον απειλούσε συντριπτικώς. Και όμως οι δυνάμεις της φύσεως παραμένουν εκεί, συντριπτικές και καταστροφικές, κάθε φορά που ο άνθρωπος ασεβεί ενώπιον της. Αυτό μας δίδαξε η αρχαία ελληνική παράδοση της Φιλοσοφίας. Έτσι για να θυμόμαστε και τα περί ύβρεως του Ηρακλείτου.

Επανέρχομαι, λοιπόν, εισαγωγικώς, στον τόπο και τον λόγο των αρχαϊκών για εκείνη την τάξη του κόσμου, που έχει προ πολλού ανατραπεί. Είναι και εκείνο της αρχαίας Φιλοσοφίας περί του Κόσμου και της Φύσεως, που μας μίλησε για επαναλαμβανόμενες στην ιστορία περιοδικές καταστροφές και περιοδικές κοσμογονίες, με τη «φιλότητα» και το «νείκος». Έτσι για να θυμηθούμε τον Εμπεδοκλή.

Στέκομαι, λοιπόν, και πάλι, ύστερα από αυτά τα εισαγωγικά, στις ζητούμενες αποκρίσεις της Φιλοσοφίας για τα προκύψαντα και πάλιν δεινά του ανθρώπου, και σκέφτομαι πως η φιλοσοφία δεν έχει νέες αποκρίσεις να καταθέσει. Τις έχει προ αιώνων πολλών διατυπώσει με διαύγεια, με ακρίβεια και με σαφήνεια, δια στόματος των αρχαϊκών φιλοσόφων το πρώτον, και τις επαναλαμβάνει έκτοτε κατ' επανάληψιν. Μόνο που ο άνθρωπος, πορευόμενος από το ιερό στό ανίερο, αδυνατούσε να προσλάβει και να ακούσει τα μηνύματα των καιρών, παγιδευμένος σε ένα φρενήρη και δαιμονιώδη τρόπο βίου, μέσα σε μια άνευ ορίων αυτοκατάφαση και απολυτοποιημένη βεβαιότητα.

Καθώς ο Δυτικός Πολιτισμός κατέστη εδώ και χρόνια οικουμενικός, οι αποκρίσεις της Φιλοσοφίας συνάπτονται ευθέως με τα μεταφυσικά και υπαρξιακά και άλλα αδιέξοδα του παγκοσμιοποιημένου πλέον ανθρώπου. Κι ως μίλησαν οι νεότεροι για το τέλος της Μεταφυσικής, ή παρέκαμψαν τον άνθρωπο ως μια ύπαρξη μοναδική και ανεπανάληπτη εν τω κόσμω, χλευάζοντας εσχάτως και τον φιλοσοφικό λόγο του υπαρξισμού.

Έτσι οδηγηθήκαμε σε μια αποθέωση της Λογικής Φιλοσοφίας, με μια πρωτοφανή εμμονή σε ιδεοληπτικά Φιλοσοφικά σχήματα, που εξόρισαν τον άνθρωπο και όλη εκείνη την παράδοση της Φιλοσοφίας, που μας κατέλιπαν οι πατέρες μας. Το λόγο των αρχαϊκών. Τον έλεγχο και τον γνωρισμό της υπέρξεως του Σωκράτη. Την ιερότητα του Πλάτωνος. Την αλήθεια της μεταφυσικής του Αριστοτέλη, για να σταθούμε στην Ελληνική αρχαιότητα. Κι ως ακολούθησε το ιερό Βυζάντιο με το λόγο των Πατέρων και την αλήθεια της Ορθοδοξίας της καθ' ημάς Ανατολής.

Όσα βιώνουμε σήμερα δεν είναι πρωτοφανή για την ιστορία. Πανδημίες και λιμούς και σεισμούς και καταποντισμούς εβίωσε πολλάκις ο άνθρωπος στον τόπο της ιστορίας. Δεν είχε όμως ποτέ άλλοτε ο άνθρωπος τόση εμπιστοσύνη, όσο είχε στην

εποχή μας, στην δύναμή του και στην παντοδυναμία της επιστήμης, εξορίζοντας «αναιδώς» και επιπολαίως τον Θεό.

Γι' αυτό και «κατέρρευσε». Είναι γι' αυτό όσα βιώνουμε εξόχως πρωτοφανή για τον άνθρωπο του αιώνας μας, που ζούσε μέσα στην απολυτοποιημένη βεβαιότητα της ισχύος και παντοδυναμίας του. Γι' αυτό και η αγωνία που μας κατακλύζει.

<https://bit.ly/3cd1Qax>